

Vlčí rokle

(aneb O rusalce z jezírka)

V jednom z výběžků Vlčí rokle, spojující Teplické a Adršpašské skály, leží Adršpašské jezírko, po němž se dnes plaví pramice s návštěvníky. V dávných dobách však bylo mnohem delší než dnes a sahalo dále na stranu k Teplicím. Proč už tomu tak není, objasní následující příběh.

Na toto dlouhé, ale úzké jezero, se chodil rád plavit na své loďce syn jednoho z pánů nedalekého hradu Střmen. Byl to pohledný mladík, a tak není divu, že se do něj zahleděla královna rusalek, žijících pod vodní hladinou. Aby ho získala pro sebe, nastražila na něj past. Jednoho dne se na hladině jezera objevil překrásný leknín, který tam dosud nikdy nerostl, a mladík si hned pomyslel, že to byl krásný dárek pro jeho milou. Připlul až k leknínu, ale když ho chtěl utrhnout, vodní květ jako by uskočil. Mládenec to zkoušel několikrát, avšak vypadalo to, že leknín před ním opravdu utíká. Všechny pokusy byly marné, navíc si mladík v zápalu honu za leknínem ani nevšiml, jak se jeho člun posouvá po hladině dál a dál, až do míst, kde dosud nikdy nebyl. Najednou se nemohl hnout - loďka uvízla na mělčině uprostřed jezera, a třebaže se pokoušel odstrčit ode dna, byla jako přimrzlá. Co teď?

Mladík se chvíli bezradně rozhlížel o vodní hladině, až najednou spatřil tolik vytoužený leknín těsně vedle své ruky. Natáhl se, a už ho držel a nepustil. Pak škulbl, ale v tu chvíli vystoupila z vody překrásná paní a velmi se mračila.

"Tys mi chtěl ukrást mou květinu," uhodila na něj.

Mládenec nebyl schopen odpovědi, jen na ni beze slova hleděl, ochromený její krásou i vlastním proviněním.

"Svůj prohřešek musíš odčinit," pokračovala paní a stále se mračila, "odejdeš teď se mnou do mého vodního království a staneš se mým mužem. Pokud ne, povede se tobě i tvým blízkým velmi zle." Mladík strnul, nedovel si představit, jaký horší trest by si vodní paní mohla vymyslet. Co jiného mu zbývalo? Aby zachránil ty, co měl rád, musel uposlechnout.

Ve vodní říši krásné paní se mu ale stále stýskalo po světě nahoře, po lidských tvorech, po slunci, lukách a lesích, kde bývalo volný jako pták. Tady žil ve stíněném prostoru, sice obklopený vším pohodlím, ale stále vlastně ve vězení. Tak šel den za dnem, a zatímco královna vodních žínek se k němu víc a víc připoutávala, on neustále přemýšlel, jak by odtud uprchl. Nebylo to však snadné, proto mladík vymyslel aspoň jakous náhradu - žádal po své paní, aby mu nechala postavit vysokou věž. Musí být hodně vysoká a vystupovat nad vodní hladinu tak, že odtud bude možné pozorovat svět kolem.

Paní ani chvíli neváhala - žádaná věž stála do druhého dne, ale její miláček se jí brzy nabažil a chtěl víc. Tentokrát svůj vlastní zámek se zahradou, parkem a polnostmi. To už nebylo tak snadné ani pro ženu znalou kouzel a čar, protože celý komplex musel stát na souši. Vždyť rostliny a plodiny by pod vodou hynuly. Po dlouhém váhání splnila milující žena i toto pošetilé přání. Cena za to však byla vysoká - aby mladíkovi poskytla dostatek místa, musela o to zmenšit svoje jezero. Ani to však rozmarného mladíka neuspokojilo, a když jednou vodní paní polevila ve své ostražitosti, okamžitě toho využil a uprchl.

Byl zdánlivě volný a svobodný, ale všichni přátelé a známí ho nabádali k opatrnosti. Démoni se dovedou tvrdě mstít a odmítnuté ženy obzvláště. Avšak

mládenec jejich dobře míněné rady zlehčoval, až se mu to vymstilo. Jednou při lovu se chtěl napít z lesní studánky, ale příliš se naklonil, ztratil rovnováhu a spadl do vody. Je známo, že vodní bytosti dokážou žít v každé vodě, proto měla svého obyvatele i tato studánka, a nebyl jím nikdo jiný, než strýc odmítnuté vodní ženy. Ten mladíka okamžitě stáhl pod vodu a utopil, a potom jeho mrtvé tělo poslal zarmoucené paní. Ta si ho uložila nedaleko od břehu do svého jezera, na němž stál jí vybudovaný miláčkův zámek, a na tělo navršila mohylu z kamení.

Paní ale dál zůstala smutná, tak smutná, že po nějakém čase opustila zdejší kraj, aby jí nic nepřipomínalo její zklamání. Zámek i s celým svým okolím pomalu pustl, rozpadal se a zdívo padalo do vody jezera. To stále ustupovalo, až získalo dnešní podobu. Někde pod hromadami balvanů, kde se kupí ve Vlčí rokli, dodnes leží kosti zrádného mladíka.

Vysvětlivky

- Adršpašské jezírko, které dnes turisté znají díky možnosti plavby na pramici s obsluhou, se nachází přímo na rozhraní Vlčí rokly (Teplické), Vlčí rokly (Janovické) a Adršpašských skal. Kdysi tudy protékala voda Metuje směřující na druhou stranu, než dnes do Adršpachu, tedy do Teplic nad Metují. Pokud tedy jdete Vlčí roklí od Teplic nad Metují (tedy od zmíněného hradu Střmen), pak se jezírko nachází až na konci této části rokly, zhruba po 3 km, a dnes touto roklí protéká malý Skalní potok, který čerpá vodu právě z Adršpašského jezírka napájeného říčkou Metují, kterážto přitéká do jezírka z druhé části Vlčí rokly, z té Janovické.
- Střmen je původní skalní hrad, kdysi též nazývaný Střemen. Dnes jeho pozůstatky (holé skalní věže s viditelnými zásahy tehdejších stavitelů) stojí pár set metrů za vchodem do Národní přírodní rezervace Teplické skály. Prvopočátky hradu sahají na začátek 14. století, kdy v rozmezí několika desítek let v místních zarostlých skalních hvozdech byly založeny tři strážní hrady, hrad Střmen, hrad Adršpašský a hrad Bischofstein (Katzenburg nad dnešní osadou Skály). Původně Střmen vlastnili Skaličtí pánové (z České Skalice, mající v erbu Zlatý třmen). Od počátku 14. století do doby husitských válek ve století 15., pak hrad postupně vlastnili: Albert ze Skalice, Tas z Vízmburka, rytíř Wickman. Kdo ví, jestli v pověsti zmiňovaný synek z hradu nebyl od někoho z těchto pánů. V době husitské hrad obsadili, tak jako i ostatní hrady v okolí, kališníci. Jenže po prohrané bitvě u Lipan (30. května 1434), kdy se kvůli míru poražení domluvili s katolíky a králem Zikmundem na ústupcích, měli místní příznivci reformních protikatolických husitů život dost těžký. Většina Broumovska, díky benediktinskému klášteru, byla totiž převážně katolická. A tak se stalo, že toho roku byl zabit další vlastník hradu, Jan Krušina z Lichtenburka (katolickými měšťany v Broumově), načež liška ryšavá, král Zikmund, aby nemusel proti zbytkům husitů, přežívajících právě na hradech v pohraničí, vysílat své křižáky, tak se domluvil s katolíky ve Slezsku, kteří měli s husity nevyřízené účty z dob minulých, a ti vzali hrad Střmen útokem, hrad pobořili a nechali jej dále zubu času. Poslední zmínky o Střmenu se pak nacházejí v dějinných zápisech z let 1534 a 1607, kdy byl při soupisu majetku hrad popisován jako hrad zpustošený a neobyvatelný. I tak se přes nedlouhou životnost k hradu Střmen váže jedna zajímavost, která nastala v roce 1350, kdy nechal král Karel IV. hrad Střmen zapsat do dokumentu Majestatas Carolina, kde byl uveden jako hrad královský.

Jednalo se o zákoník, který měl postavit jakousi hráz rozpínavosti šlechty. Zákoníkem Majestatas Carolina, který obsahoval 109 článků, zamýšlel Karel IV. zajistit královský majetek. Vymezoval 29 královských měst a 13 hradů, které nesměly být dány do zástavy, dalších 13 měst a 14 hradů mohlo být zastaveno nejvýš na devět let. Karel se snažil omezit libovůli šlechty při stanovení trestů za různé přestupky. Šlechta však žádala jednat tak, jak bylo odedávna zvykem, nechtěla se dát spoutat žádným psaným zákonem. Království mělo posílit i ustanovení, že každá odúmrtí (tedy majetek, který nemá mužského dědice), ať poddanská, nebo šlechtická, připadne králi. Dosud platilo, že poddanskou odúmrtí získávala šlechta. V královských lesích si někteří šlechtici postavili sídla a přivlastnili si část půdy. Na tu si nyní činil nárok král, což také vzbudilo odpor. Šlechta měla dost sil, aby se ustanovením, která pro ni byla nevýhodná, vzepřela a jejich prosazení zabránila. Projednávání zákoníku se táhlo skoro pět let, až roku 1355 šlechta zákoník na generálním sněmu definitivně zamítla, což byl pro Karla konec nadějí na jeho vydání. Místo aby nechal král záležitost dojít až ke vzájemnému střetu se šlechtou, od celého projektu nakonec raději odstoupil. Aby si ale zachoval tvář, prohlásil, že rukopis byl prý nešťastnou náhodou zničen, shořel. Významný neschválený zákoník se ale zachoval v rožmberském archivu, což prozrazuje, kdo se zákoníkem nesouhlasil.

- V pověsti je uvedeno, že královna rusalek žila pod hladinou jezírka. Už na první dobrou je jasné, že v tomto místě je pověst spíše pohádkou. Rusalky jsou pohádkové bytosti (vodní démonky), které přes zimu přežívají v krásných zámcích pod vodou, a zbytek roku tráví na loukách a v lesích. Přes den, kdy ale praží slunce, bývají slabé, neboť ztrácejí energii z vody, zatímco v noci, za chladného svitu Měsíce a v orosených loukách ožívají k tanci. Rusalky nebyly žádná neviňátka, často šlo o pěkné potvory, které pocestné občas utancovaly i k smrti, nebo unášely mladíky do svých příbytků, aby jim sloužili jako milenci, na rozdíl tedy od víl, které jsou stejné podstaty, jsou ale k lidem přívětivé. Původní Slované, se svými pohanské svátky, slavili Týden rusalek v květnu a nazývali ho slovem rusalja. Původ slova rusalka je tedy spjat s tímto východoslovanským svátkem, který připomínal mrtvé duše a byl do jazyka Slovanů přenesen z antického Řecka, kde se ve stejnou dobu slavil svátek Rosalia (Rosaria), čili svátek růží. Odtud pak pochází i převedení rudých či ohnivých barev růží, tedy rosa, do slovanského rejstříku barev, kde rusá je směsicí barvy ohnivě, rudé, načervenalé, zrzavé. Rusalka z naší pověsti je tedy také pěkná potvora, když si vyhlédla švarného mládence pro své potěšení. A jak je to s onou hladinou Adršpašského jezírka? Pokud jste někdy seděli v pramici a nechali se po jezírku unášet obsluhou (chlapík s bydlem, jehož pomocí pramici vede po vodě), možná jste slyšeli ty průpovídky o několikametrové hlubině jezera, o vodníkovi a utopených jedincích. Jelikož se mezi skalami na dně nachází většinou temná rašelina, i místní vodní tůně a toky bývají temně zabarvené a nelze tedy dohlédnouti dna, což přispívá k iluzi, že jezírko je opravdu hluboké. Pokud však někdy dorazíte k jezírku v zimě, kdy je z bezpečnostních důvodů a zamrznání vypuštěné, pak spatříte na dně slabý čúrek či potůček a kolem dokola na hradbě skal čáru, kterou tam od jara do podzimu vytváří hladina jezera. V tu chvíli vás možná překvapí, že skutečná hloubka

jezířka je jen několik decimetrů, maximálně jeden metr. Pod takovou hladinou by to byl asi těžký život královny rusalek.

- Leknín (Nymphaea), je dvouděložní vodní bylina s plovoucími listy a krásnými květy. Většinou se pěstuje na vodních hladinách menších rybníků či jezírek jako okrasa, i když lekníny bývají někdy využité i v medicíně. Příbuznými leknínu a velmi se podobající, jsou pak lotosy. Zatímco leknín roste jen po hladině, lotos může růst i výše. Zatímco leknín není jedlý, lotos jedlý je.

vlevo: Vypuštěné zimní Adršpašské jezírko s viditelnou čarou hladiny vody, která byla před zimou vypuštěná (hloubka jezírka odhadem 90 cm)

vpravo: Ruiny skalního hradu Střmen v Teplických skalách

Milan Škoda (09. 02. 2023)

- průvodce Broumovskem <http://www.milan-skoda.cz/broumovsko.htm>

- facebook <https://www.facebook.com/milan.skoda.9862/>

zdroj: Broumovsko v pověstech v převyprávění od Evy Koudelkové

zdroj: Wikipedie

fotografie: Milan Škoda